

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ

УДК 373.091.31–059.2:811

Е. Ю. Батальщикова

ФОРМИ ГРУПОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РІЗНИХ ЕТАПАХ УРОКУ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У сучасних умовах знижується функціональна значущість і привабливість традиційної організації навчання, передача „готових” знань від учителя до учня перестає бути основним завданням навчального процесу. У зв'язку з цим сучасний педагог повинен уміти створити на уроці атмосферу успіху, паритетного діалогу всіх суб'єктів освітнього процесу, творчої взаємодії на основі використання інтерактивних форм, методів і технологій організації навчального процесу.

Метою статті є розкриття потенційних можливостей застосування групових форм навчальної діяльності на різних етапах уроку іноземної мови у загальноосвітній школі.

Процес застосування інтерактивних технологій навчання у загальноосвітніх закладах був предметом наукового аналізу вчених і практиків: Ш. Амонашвілі, В. Дяченко, О. Єльнікова, А. Закієва, Е. Коротаєва, Г. Ксензова, В. Петрова, Л. Пироженко, О. Полат, О. Пометун, О. Січкарук, В. Терещенко, С. Уткин, І. Аронсон, Б. Блум, Д. Джонсон, Р. Джонсон та інші.

На підставі аналізу теоретичних засад педагогічної інтеракції (М. Петренко); теорії та практики педагогічної взаємодії (Є. Коротаєва), колективного та кооперативного навчання (В. Дьяченко, О. Уваров та ін.), педагогіки співробітництва (Ш. Амонашвілі, С. Соловейчик та ін.) визначено, що інтерактивне навчання – це навчання, побудоване на основі спілкування та взаємодії, що реалізуються і в технологіях, і в методах, і в організаційних формах.

Г. Селевко визначає інтерактивні технології навчання, як процес активного пізнання, заснованого на взаємодії, діалозі рівноправних суб'єктів – викладача та студентів, за наявності спільної мети навчання, запланованого результату, з опорою на суб'єктний досвід кожного студента, що протікає в психологічно комфортних умовах, в атмосфері взаємної підтримки, співтворчості, співпраці [1].

Впровадження інтерактивних методів навчання відбувається за логікою „від простого до складного”, паралельно застосовуючи фронтальні та групові методи.

На наш погляд, слід поєднувати взаємонавчання з іншими методами роботи – самостійним пошуком, традиційними методами.

Неможливо побудувати весь процес навчання виключно на інтерактивних методах. Це один із багатьох прийомів, які допомагають досягти мети і приносять результат тільки у поєднанні з іншими методами.

Розглянемо форми групової навчальної діяльності на різних етапах традиційного уроку. На різних етапах уроку доцільно застосовувати різні форми групової діяльності.

Етап актуалізації опорних знань

На уроці іноземної мови мотивація, тобто заохочення учнів до самовираження, забезпечується рядом факторів:

По-перше, матеріал, що використовується на уроках повинен бути цікавим, відповідати смакам та уподобанням учнів.

По-друге, прийоми роботи з навчальним матеріалом повинні приваблювати учнів. Цьому сприяють групові форми роботи, де учень відчуває себе суб'єктом спілкування, навчальної гри.

По-третє, учень повинен усвідомлювати рівень своєї успішності у вивченні іноземної мови, бо це викликає задоволення собою, відчуття прогресу в навчанні.

Успішність у навчанні досягається доступними та посильними навчальними завданнями, її оцінку з боку вчителя та учнів. Оцінку успішності учня не слід пов'язувати виключно з балом. Учитель має широко використовувати заохочувальні репліки оцінного характеру.

Перевірка домашнього завдання

Під час цього етапу уроку, можна застосовувати такі інтерактивні методики, як „Навчаючи вчуся”, „Мікрофон”, „Акваріум” та інші.

Навчаючи, учусь: робота в парах. Один учень відповідає іншому домашнє завдання, потім вони міняються ролями і другу половину завдання пояснює другий першому.

Мікрофон. У кожній групі сильний учень (консультант, перевірений вчителем) дає імпровізований „мікрофон” учневі, ставлячи запитання з домашнього завдання. На запитання відповідає той, у кого „мікрофон”.

Акваріум полягає у тому, що група учнів сідає разом перед всім класом і разом відповідають на питання, які ставлять інші групи, що не входять до акваріуму. В „акваріумі” перед класом мають побувати усі групи протягом вивчення теми. Ця форма сприяє соціалізації, бо діє правило „Успіх всіх залежить від успіху кожного”.

Пізнавальні завдання під час оголошення мети і завдань уроку

До основної частини уроку входять подача нового матеріалу, тренування вимови, практика мовлення, систематизація вивченого, контроль навичок та вмій (поточний, тематичний, підсумковий).

Оголошення мети та завдань уроку відбувається на початку подачі нового матеріалу. Щоб зацікавити учнів колективною роботою, потрібно забезпечити серед них позитивне ставлення до співпраці один з одним в малих групах.

Для молодших школярів, для реалізації цієї мети, можна запропонувати групові ігрові вправи, на зразок *Збери листівку*. Клас поділяємо на групи і пропонуємо з розрізаних шматків картону скласти малюнок. На кожному фрагменту написано англійську букву, тому, як тільки група складе листівку, вона зможе прочитати напис і один з учнів групи біжить до дошки і записує слово, або декілька слів (назву теми). Перемагає група, яка перша напише слово. Так, вчитель оголошує нову тему і одночасно пропонує кожній групі сформулювати завдання уроку (очікувані результати). Вчитель має підкреслювати, що працювати разом плідніше та цікавіше, бо учні можуть виявити творчість, отримати підказку від товариша, підтримати один одного тощо.

На середньому та старшому етапі, коли учні мають більший досвід соціальної комунікації, краще розвинуте логічне та образне мислення, більш багатий словниковий запас, вчитель може запропонувати на цьому етапі незакінчену цитату або прислів'я, яке яскраво відображає тему уроку та запропонувати учням закінчити цитату (прислів'я) на власний розсуд за інтерактивною методикою *мікрофон*, а потім об'єднатися у групи та продумати очікувані результати (чому вони сподіваються навчитися протягом вивчення теми).

Етап вивчення (засвоєння) нового матеріалу

Досвід шкільної практики доводить, що найоптимальнішою формою діяльності є диференційно-груповою, яка передбачає організацію роботи учнівських груп з різними навчальними можливостями.

В ході основної частини уроку вирішуються його головні завдання. Ця частина включає в себе такі компоненти: подача нового матеріалу, тренування учнів у вживанні цього матеріалу в мовленні, практика в мовленнєвій діяльності, систематизація/узагальнення засвоєного і контроль мовленнєвих навичок та вмінь. Найбільшу частину уроку має займати тренування та практика в мовленнєвій діяльності. При цьому важливо пам'ятати, що мета уроку має бути реалізована в комплексі вправ, до якого органічно входять як умовно-мовленнєві (для формування навичок), так і мовленнєві (для розвитку вмінь) вправи. Завдання повинні виконуватись від легких до складних, щоб учні поступово включались в процес пізнання, не втрачаючи зацікавленості.

На заключному етапі уроку, тобто закріпленні та вдосконаленні набутих ЗУНів і їхньому застосуванню, рекомендується використовувати наступні форми діяльності:

- § На етапі закріплення і вдосконалення знань – ланкову, парну, диференційовано-групову, індивідуально-групову тощо;
- § На етапі повторення і застосування знань – парну, ланкову, кооперативно-групову.

Переходити до *ланкової форми діяльності* можна лише тоді, коли вчитель

переконається в тому, що учні в парах можуть вести дискусію, спільно виконувати завдання, навчати один одного. В організації ланкової роботи, спільна діяльність учнів відбувається на більш високому рівні, тому що здійснювати взаємодію 4 осіб складніше, ніж парну. Кожна група з 4-х осіб має мати сильних, середніх та слабких учнів.

Доведено, що в порівнянні з індивідуальною роботою за схемою „учитель-учень”, внутрішньо групове спілкування у розв’язанні тих же завдань підвищує ефективність не менш ніж на 10%. Група по відношенню до кожного її члена є мікро соціумом (суспільством у мініатюрі), який відбиває весь зовнішній світ.

У групі інтерактивного навчання реалізуються дві основні функції: розв’язання поставлених задач; надання підтримки членам групи під час спільної роботи.

Навчальна взаємодія буде результативною й ефективною в тому випадку, якщо вона реалізує обидві функції в рівній мірі. Вчитель має навчити учнів правилам роботи в групі. Такі правила можуть бути вироблені вчителем разом з учнями і закріплені в класі на дошці.

Норми поведінки в процесі інтерактивного навчання

- У спільній роботі відсутні „актори” і „глядачі”, всі – учасники;
- кожний член мікрогрупи заслуговує на те, щоб його вислухали;
- слід говорити так, щоб тебе розуміли, висловлювати свої думки безпосередньо по темі;
- ставити питання на розуміння, тільки після цього робити висновки;
- піддаються критиці думки, а не особистість, яка їх висловила;
- мета спільної діяльності не в перемозі окремої точки зору, а в можливості знайти спільне рішення [2].

На цьому етапі вчитель може запропонувати такі інтерактивні справи, як

Ажурна пилка – клас розподіляється для опрацювання фрагментів нового матеріалу з метою повторення вивченого на уроці, кожен учасник групи опрацьовує свій фрагмент. Учасники різних груп, які працюють над однаковими фрагментами, отримують завдання на картках одного кольору. При цьому з кожної групи за деякий час один представник йде у спільне коло, де обмінюється інформацією з такими ж „експертами”, як і він. Це називається „зустріч експертів”. Обговоривши питання, „експерти” повертаються до своєї групи і розповідають про що дізналися. Потім інші учні стають „експертами”. „Зустрічі експертів” можуть відбуватися одночасно, тобто учні переформуються у групи згідно отриманому кольору (спільному завданню), потім повернувшись у свої „домашні” групи, діляться інформацією з іншими.

Коло – кожна група отримує свою частину завдання, яке спільно готує. За деякий час, перша група звітує про свою частину завдання другій, друга – третій, третя – четвертій тощо. Остання група звітує

всьому класу. Зауважимо, що у цьому випадку, завдання весь час ускладнюються від групи до групи.

Спіймай помилку – ця інтерактивна вправа може бути особливо цікавою для молодших та середніх школярів. Група отримує картки зі словами, або реченнями, в які вкралася помилка. Її слід знайти за певний час.

Кооперативно-групова форма навчальної взаємодії.

Коли учні оволоділи прийомами роботи в групі, навчилися спілкуватися, співпрацювати, можна вводити складнішу від групової діяльності – кооперативно-групову, яка передбачає взаємодію не тільки членів групи, а й взаємодію між групами (обговорення проблеми в загальному колі, мозковий штурм, древо рішень та інші).

Технології ситуативного моделювання.

Найоптимальнішою груповою формою, яка дозволяє чітко усвідомити важливість ділового партнерства, є ситуативне моделювання, яке буває двох видів: імітаційним та симуляційним.

Імітація передбачає прості дії, які учні можуть самостійно змоделювати за темою завдання, використовуючи підручник (розіграйте сценку попередньо опрацювавши вправу підручника).

Симуляція – більш складне завдання, тому що група має змоделювати не просто сценку за однією темою, а ту модель, яку запропонує створити вчитель. Ситуативне моделювання стосується повсякденних ситуацій, тобто фактично ситуативне моделювання є ситуативним спілкуванням, яке відомо як *рольова гра*. Мета ситуативного спілкування – навчитися через досвід і почуття. Загарбування звань в свідомості на довгий час відбувається за умови необхідної мотивації, стимулу. Саме ситуативне спілкування є необхідною стимуляцією, тому що дитина проживає ту, чи іншу соціальну роль, „приміряє” її на себе, а отже лексичні одиниці закарбуються в пам'яті на довгі роки і згадуватимуться несвідомо.

Якщо це молодші школярі, то вчителю доцільно виготовити індивідуальні картки-підказки і дати учням таке завдання додому на тиждень. Вчитель може запропонувати створення моделі в початкових класах лише за зразками опрацьованими на уроці.

У середній та старшій школі, великі можливості для розкриття особистості, формування власної позиції, розвитку вміння аргументувати та відстоювати власну позицію надають *технології опрацювання дискусійних питань* (дискусія, займи позицію, дебати, метод ПРЕС та інші).

Використання групових форм і методів роботи є необхідність часу пов'язана з підвищенням вимог до випускника загальноосвітньої школи. При правильно організованій педагогічній взаємодії учні вчать ставитися з повагою один до одного, здобувають такі якості, як толерантність, конгруентність, формують ораторські вміння й навички

висловлювати й відстоювати свою точку зору, поважати опонента. Учні отримують знання, необхідні їм у дорослому житті.

Перспективи подальших наукових розробок у даному напрямку бачаться нам у розробці рекомендацій для майбутніх вчителів іноземних мов щодо використання інтерактивних технологій навчання з учнями з особливими потребами, зокрема у межах інклюзивної освіти.

Список використаної літератури

1. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии : учеб. пособие / Г. К. Селевко. – М. : Нар. образование, 1998. – 256 с.
2. Пометун О. І. Сучасний урок : інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. – К. : Вид-во А.С.К., 2004. – 192 с.: ілюстр., табл..

Батальщикова Е. Ю. Форми групової навчальної діяльності на різних етапах уроку іноземної мови

У статті розглядається актуальність та потенційні можливості застосування групових форм навчальної діяльності на різних етапах уроку іноземної мови для школярів різних вікових груп; надається визначення інтерактивним технологіям навчання та пропонуються деякі прийоми групової взаємодії на різних етапах уроку: актуалізації опорних знань, перевірці домашнього завдання, оголошення мети і завдань уроку, вивчення нового матеріалу, закріпленні нового матеріалу; визначаються норми поведінки у процесі інтерактивного заняття; розкриті особливості впровадження інтерактивних методів навчання.

Ключові слова: „ажурна пилка”, „акваріум”, дискусія, імітація, інтерактивні технології навчання, кооперативно-групова форма навчальної взаємодії, ланкова форма діяльності, „мікрофон”, „навчаючи, учусь”, рольова гра, симуляція.

Батальщикова Э. Ю. Формы групповой учебной деятельности на разных этапах урока иностранного языка

В статье рассматривается актуальность и потенциальные возможности использования групповых форм учебной деятельности на разных этапах урока иностранного языка для школьников разных возрастных групп; приводится определение интерактивным технологиям обучения и предлагаются приемы групповой работы на разных этапах урока: актуализации опорных знаний, проверки домашнего задания, объявление целей и задач урока, изучение и закрепление нового материала; определены нормы поведения на интерактивном уроке; обозначены особенности использования интерактивных методов обучения.

Ключові слова: „ажурная пила”, „аквариум”, дискуссия, имитация, интерактивные технологии обучения, кооперативно-групповая форма, звеньевая форма работы, „микрофон”, „обучая, учусь”, ролевая игра, симуляция.

Batalshchikova El. Yu. Forms of Group Learning Activities at Different Stages of Foreign Language Lessons

The article highlights the topicality and potential of group learning activities at different stages of the foreign language lesson for different age-range comprehensive school students. The interactive learning technologies are defined as the process of active learning based on interaction, equal dialogue of all participants – a teacher and students, who have a common goal, which lasts under psychologically-friendly conditions in the atmosphere of mutual support, co-creation and cooperation. The author suggests some techniques of group work at different stages of the lesson: actualization of basic knowledge, checking of home assignment, setting of lesson objectives, new material learning, new material practicing.

The author also defines some rules, basic points of interactive lesson: there are no „actors” or „observers”, all are participants; each member of the group deserves to be heard; you should speak up the way to be understood, express your opinion only on the topic; you should ask questions for detailed information and only then make conclusions; you should debate and criticize the ideas expressed by the person but not the person itself; the aim of group work is not in the victory of some point of view but in the possibility to find common decision. Further research is planned to focus on the needs of disabled children and the potential of interactive learning technologies in the work with such students, developing guidelines for young teachers as for providing special conditions for cooperation and co-creation between disabled students.

Key words: „aquarium”, co-creation, cooperative learning, discussion, imitation, interactive learning technologies, „jigsaw”, „microphone”, simulation „teaching, learn”, role-playing.

Стаття надійшла до друку 05.02.2013 р.

Прийнята до друку 06.03.2013 р.

Рецензент – д. філол. н. Клименко О. С.

УДК 811:378

Н. А. Бреславец

ИЗУЧЕНИЕ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА СТУДЕНТАМИ ВУЗА В АСПЕКТЕ ФОРМИРОВАНИЯ КОМПЕТЕНТНОСТИ ЖИЗНЕННОГО ПРОЕКТИРОВАНИЯ

В основе современного национального образования лежит компетентностный подход, благодаря которому формируется компетентностная модель выпускника вуза, включающая не только знаниевые и технологические составляющие, но и